

2. Мануйлов Ю. С. Средовой подход в воспитании / Ю. С. Мануйлов. – [2-е изд., перераб.]. – Новгород : Изд-во Волго-Вятской академии государственной службы, 2002. – 157 с.
3. Приходченко К. І. Творче освітньо-виховне середовище навчального закладу / К. І. Приходченко. – Харків : Основа ; Тріада, 2007. – 152 с.
4. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В. А. Ясвин. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М. : Смысл, 2001. – 366 с.
5. Роганова М. В. Виховний соціокультурний простір університету як педагогічна проблема / М. В. Роганова // Вісник Київського міжнародного університету. Серія „Педагогічні науки” : [зб. наук. праць]. – К. : КиМУ, 2006. – Вип. 8. – С. 282–294.

Аннотация

М.М.Кирьян

Социокультурная адаптация студенческой молодежи в интегрированной образовательной среде

Рассматривается проблема социокультурной адаптации студентов в интегрированной образовательной среде

Ключевые слова: *социокультурная адаптация, духовный потенциал, духовная культура личности, творческая деятельность, духовная реабилитация.*

Summary

M.M.Kir'yan

Socio-Cultural Adaptation of Student Youth in the Integrated Educational Environment

The problem of socio-cultural adaptation of students in the integrated educational environment is examined.

Keywords: *socio-cultural adaptation, moral potential, moral culture of personality, creative activity, moral rehabilitation.*

Дата надходження статті: „1” жовтня 2012 р.

УДК 37.337.35

Л.А.КОРНИЦЬКА,

кандидат педагогічних наук

(м.Хмельницький)

Виховний потенціал етнодизайну у процесі професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю

У статті розглядаються шляхи удосконалення системи професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю та виховання студентської молоді на засадах національної культури і дизайну в процесі навчальної діяльності.

Ключові слова: *професійна підготовка, студент, виховання, мистецтво, дизайн, народне мистецтво, етнодизайн, культура, інженери-педагоги швейного профілю.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Професійна підготовка майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю в умовах глобалізаційних процесів і становлення державності, пошуку власного іміджу серед інших держав світу набуває особливого соціокультурного значення. Модна індустрія – це потужна економічна сила, що засобами одягу може формувати смаки та ідеали, особливо молоді. Кожна культура репрезентує себе через національний костюм. В умовах сьогодення, задля збереження культурної ідентифікації, у процесі професійної освіти, через виховання у молоді культури одягу, художньо-естетичної культури, естетичних смаків формується модний імідж держави.

Аналіз досліджень і публікацій... Деякі аспекти цієї проблематики, а саме виховання молоді засобами національної культури і дизайну, присутні в теоретичних дослідженнях Є.Антоновича, О.Генісаредського, Є.Гребенюка, В.Даниленка, Є.Лазарева, М.Криволапова, О.Максименко, Л.Оршанського, О.Отіч, В.Прусака, В.Радкевич, В.Сидоринка, О.Щербак та інших.

Формулювання цілей статті... Мета статті – показати можливі шляхи нового підходу до професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю на засадах етнодизайну, що базується на поєднанні технічного (інженерного) і гуманітарного (народного мистецтва) аспектів. Питання підготовки таких фахівців потребує обґрунтованого висвітлення, розроблення організаційного і науково-методичного забезпечення.

Виклад основного матеріалу... Кожний етап розвитку людини, кожний її крок у світі додає їй різних за змістом знань. Суспільність – основоположна риса людського буття. Лише у суспільстві відбувається становлення людської сутності, набуваються і шліфуються знання, виявляються внутрішні сили, здатні у своєму розвитку відтворювати усе багатоманіття дійсності, а кожний спрямований на це діяльнісний акт – як самоствердження. З діяльністю здійснюється входження людини у певний культурний простір, що й зумовлює формування її духовної суті.

Одним з етапів безперервного входження у суспільне буття (від вузько сімейного, дошкільного, шкільного тощо) і набуття суспільно корисних знань, є студентство.

Студентство – це особлива фаза, стадія соціалізації (студентські роки), через яку проходить значна частина молоді. Студенти – це загальна назва осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах.

Для довідки, „студент” – (лат. *studens*, родовий відмінок – *studentis* – „ретельно працюючий”, „такий, що займається”), ученя вищого, у деяких країнах і середнього навчального закладу. У Стародавньому Римі, а також й у середні віки, студентами називали будь-яких осіб, зайнятих процесом пізнання. З організацією у XII ст. університетів, термін „студент” став уживатися для означення тих, хто навчається, [2], здобуває певні знання, щоб згодом реалізувати їх у суспільній діяльності.

Людством накопичено чимало знань, багато з яких з розвитком промисловості й глобалізаційних процесів, пішло у небуття. З шаленою стрімкістю виникають нові види знань, що так само стрімко застарівають й з'являються усе нові й нові. Завдяки цим процесам лише за одне, ХХ століття, світ змінився. У ХХІ столітті інформаційний простір стає ще потужнішим, стає кардинально іншим. Зрозуміло, що іншою має стати й підготовка молоді до життя. Очевидно, мають змінитися роль освіти і виховання.

Слід згадати, що у цьому інформаційному потоці глобалізаційних знань, що були направлені на технократизацію навколишнього світу та ейфорії від підкорення і перетворення природи людиною, дещо забулося про власні культурні корені, про одвічні філософські роздуми людини, хто ми є на цій землі? Чи є її дітьми, чи варварами? Вочевидь, де глобалізаційні процеси розгортаються всупереч гуманітарним і національним пріоритетам, виникають суспільні катаклізми і збурення [6].

Незважаючи на всі „перемоги”, у ХХІ століття людство увійшло з усвідомленням втрати чогось справжнього, непересічного. Глобалізація кінця ХХ – початку ХХІ століття дає зрозуміти яким тісним і яким безмежним є світ на нашій планеті. Вона визначає дух взаємодії і взаємозалежності народів і культур й, водночас, виявляє дух внутрішньої самостійності, заснованої на усвідомленні самодостатності, дух непокори зовнішнім впливам, наві'язуванням чужерідних цінностей – антиглобалізації.

Кожен народ, задля свого соціального існування, протягом сторіч виробив ті правила і закони співіснування, які визначали його культурний ареал, визначають його ідентифікацію серед інших спільнот світу й сьогодні.

Українська нація у своєму досвіді, що ґрунтується на споконвічних принципах моралі та естетики, не вичерпала свої духовні можливості, у силу різних обставин, „не розгорнула їх у повному обсязі і творчій потенції. Ці можливості – невичерпні. Саме вони мають поставити культурні, моральні та організаційні перестороги негативним проявам глобалізаційних процесів” [6].

Відмова від духовної практики є показником людських деформацій, а отже й суспільного неблагополуччя. У ній немає місця чомусь сторонньому. Пошук власного смислу не обмежується певними екстремальними періодами, він триває упродовж життя різних поколінь об'єднаних спільною справою людського вдосконалення [1, с.7].

Згідно з вище зазначеним можна стверджувати, що сучасна освіта, зокрема професійна, відповідно до процесів „глобалізації та анти глобалізації”, має формувати, перш за все, особистість гуманітарної культури, високого професіонала, який би був патріотом своєї Батьківщини, висококультурною і високоморальною людиною. Тому особливої важливості, не тільки в Україні, набуває гуманітарна складова вищої освіти, що стає необхідною для збереження і подальшого розвитку людської цивілізації.

Професійна освіта інженерів-педагогів швейного профілю (кафедра теорії і методики трудового та професійного навчання Хмельницького національного університету) здійснюється на засадах культурної ідентифікації. В основу професійного навчання покладено етнодизайн – інтеграційне утворення традицій і сучасності. Навчання ґрунтується на поглибленому оволодінні студентами знань з історії українського костюму (з найдавніших культур, що мали місце на теренах сучасної України й, зокрема, найпотужнішої і найбільш відомої у світі – Трипільської; через мистецтво Київської Русі, періоду козацької доби, українського бароко до ХХ ст.), в контексті розвитку європейських мистецьких стилів і моди. У процесі оволодіння художньо-проектною грамотою, вирішуючи ситуаційні творчі завдання, відбувається дослідження студентами народного вбрання, елементи якого трансформуються, через стилізацію, у форми сучасного одягу.

Як майбутні педагоги, студенти спеціальності „Професійна освіта” напряму підготовки „Моделювання, конструювання і технологія швейних виробів” мають бути носіями культури власного народу. Набуття професійних знань через оволодіння художньою естетикою костюма на

традиціях українського народного мистецтва, використання споконвічних елементів національної культури (орнаменти, колір, матеріали, оздоблення тощо) у проектуванні сучасних костюмних форм і гуманітаризацією інженерної спеціалізації.

Залучення студентів до художньої обробки матеріалів, до традицій декоративно-ужиткового мистецтва й використання їх в оформленні сучасних швейних виробів, наближає майбутніх педагогів професійної школи до культурних витоків українського народу.

Наближення до народного мистецтва піднімає завісу суєтності і вводить у світ, що дає наснагу і натхнення до творчості, кличе високими ідеалами. Воно – це стежина, що веде, це прагнення до краси, а ще намагання пізнати Світ, зріднитися з тією прекрасною землею наповненою запахом квітів і щебетанням пташок, вітром і сонцем, де працьовитий народ уславлює її піснею. Усі безкінечні віки нашої традиції закодовані у витворах народних майстрів, які нарівні інтуїції відчують форму, композицію, колір, ритм тощо. Споконвічні традиції проявлені у вишиваних й тканих, мальованих орнаментах, ритмічній побудові їх композицій, сполученні кольорів, що впізнаємо і любимо, надихаємося ними і продовжуємо вже у сучасних формах.

Спокушений чужими ідеалами сучасник втрачає цілісність, маліє зійшовши на бездоріжжя світових роздоріж. Адже де багато доріг – там бездоріжжя, тому стежка – метафора життєвого шляху. Тож кажуть, треба знайти свою стежину. Стежина може перерости в широкий шлях, а буває й дорога пересихає на стежину. Народне мистецтво кличе до першоджерел – це і естетика і етика, це світогляд цілих поколінь. Матриця нашої естетики – коди краси, що втілюються через наповнення їх реальним змістом. Ми мусимо стати відповіддю, що носимо в собі [7, с.52].

Маємо зважати на те як і кого виховуємо, на яку стежину відряджаємо, бо їм, сьогоднішнім студентам, вистеляти шляхи нашої Батьківщини. Позитивних зрушень у підвищенні ефективності навчально-виховної роботи, як показує експериментальна діяльність кафедри, можливо досягти при поєднанні таких факторів:

- формування професійних знань на основі культурних досягнень власного народу;
- цілеспрямованого добору змісту фахових дисциплін;
- виконання студентами навчальних творчих завдань, які б наближали їх до народного мистецтва, є дієвими засобами розвитку творчих здібностей й, водночас, формування національної свідомості особистості, у нашому випадку майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю.

Змістове наповнення професійно орієнтованих дисциплін містить певний потенціал для формування їхніх ціннісних орієнтирів (які, на жаль, у більшості молоді є zdeформованими, можливо й не по їхній вині, а в силу тих глобалізаційних процесів, що принесли маргінальні, бездуховні, чужі нашій культурі ідеали), який необхідно використовувати з метою виховання громадян-патріотів.

Світовий досвід свідчить, що необхідною передумовою інтелектуального прогресу нації є її національна ідентифікація, яка неможлива без урахування і використання історико-культурної спадщини. Непересічність і космічний універсалізм етнонаціонального ставлення до світу, це „точка опори” для відродження українського пластичного мистецтва і пов’язаного з ним виробництва [5, с.32].

У світі все взаємопов’язане і взаємозалежне, усе має знаходитися в гармонії. Цій гармонізації сприяє дизайн у різних своїх проявах: архітектурі, інтер’єрі, одязі, предметному середовищі тощо. Тож, основним завданням національного дизайну мусить бути пошук у культурі власного народу чогось „особливого”, корінного, забутого, ще повністю не реалізованого.

Сьогодні відбувається активне інтегрування сучасних напрямів в мистецтві і дизайні у комплексну структуру навчання, освоєння нових технологій в процесі здобуття професії, тим самим підкреслюючи їх необхідність (як мистецтва і як науки). Дизайн виконує одразу декілька функцій: образотворчу, гедоністичну, комунікативну, виховну, пізнавальну, естетичну. Він синтезує саме ті знання, які є невід’ємною складовою загальної культури людини. Дизайн, в якому використовуються традиційні для культури певного народу елементи, прийнято називати етнодизайном.

Етнодизайн – це один з інструментів формування „суспільства з певними характеристиками”, які будуть унікальними за своєю суттю, що дасть можливість цьому суспільству, а також його продуктам виробництва, бути впізнаними міжнародним товариством. Сьогодні, як і багато століть тому, основою у становленні міждержавних відносин є індивідуальність та національна відмінність [4].

Прообраз сучасного етнодизайну вийшов з архаїчних форм народного мистецтва та народної творчості. Народна творчість як і сучасний дизайн схильні до символізації. Людина на зорі свого творчого становлення несвідомо перетворювала у символи форми навколишнього світу. Вона використовувала їх як у світі вжиткових речей, так і в образотворчому мистецтві. Ці символи виконували інформаційну, семантичну, оберегову, релігійну функції. Беручи свій початок ще з

незапам'ятних часів символічне мистецтво не перестає розвиватися і до цього дня, вже у різних видах сучасних мистецтв, зокрема й дизайні.

Дизайн поєднує у собі раціональне та ірраціональне мислення. Сучасний конструктивізм і традиції народного мистецтва, на перший погляд, здаються спробою поєднати непоєднуване. Етнічний дизайн завжди балансує на грані між двома стилями, відокремленими один від одного часом, простором і культурними відмінностями. Часто етнічна складова дійсно дизайнерських творів зводиться лише до декількох складових, підібраних настільки ретельно, що цивілізація і „варварство”, майбутнє і минуле зливаються в єдине естетичне ціле [4]. А от щоб синтез високих технологій XXI століття та „етніки” не перетворився на стилістичний дисонанс, потрібно володіти бездоганним смаком і відчуттям гармонії

Естетичне, як найвищий прояв людського генію, в мистецтві масової культури, перестало відігравати роль фундаменту, як це було в елітарному чи народному мистецтві. Мистецтво – це відображення високої ідеї, яка вказує шлях до досконалості. Сучасна масова культура – це віддзеркалення нашої хворобливої дійсності, що має місце у суспільному житті і не завжди таке „мистецтво” є естетичним, а навіть брутальним. Сучасне мистецтво є феноменом деілокалізованим, феноменом цивілізації, а не культури як сукупності регіональних цінностей [5, с.31]. Воно не несе просвітницької, виховної функції, високої культури у суспільну свідомість, не пропонує високих ідей для розвитку людського духу. Раціоналізм, що переважає у культурі західно європейського способу мислення, дав свої наслідки у вигляді як загально економічної кризи, так і кризи духовної.

Сучасний дизайн (художнє конструювання) – продукт нового етапу розвитку цивілізації, причина і наслідок індустрії і комерції разом узятих. Традиції народного мистецтва вибудовані еволюцією, історією, культурою, способом життя людей багатьох поколінь. Традиційні вжиткові речі оптимальні й досконалі, функціональні і красиві, оскільки вони завершили свій розвиток і лише повторюються, відтворюються за ремісничими канонами [2].

Стрімке зростання науково-технічного прогресу, вдосконалення і виникнення нових напрямів у дизайні на певному етапі відвернули увагу від витоків, первинних форм, народної колористики, стираючи межі традиційного і національного. Безумовно, естетика сучасного суспільства безпосередньо залежить від скорішого впровадження нової „культурної ідеології”, яка, посилюючись на культурний, моральний, художній, естетичний досвід минулих поколінь у поєднанні з новітніми технологічними процесами, буде будуватися навколо гуманних інтересів і потреб людини й навколишнього середовища, в якому плине її життя. Тож зв'язок дизайну (етнодизайну) з такою „ідеологією” – безпосередній.

Сьогодні дизайн сприймається як щось єдине, ціле, завершене. При цьому його подвійна природа – поєднання „конструктивного” і „художнього”, немов забувається. „Конструювання” – це розум з його головними інструментами: логікою, математикою, філософією із їх поняттями і формулами, а „художнє” – це зовсім інше, зовсім протилежне, це – образ, почуття, емоції. Там, де закінчуються образи, починається філософія, математика, логіка. У художника – світ образів, у конструктора – понять. Конструктор створює „тіло”, а художник – „дух”. Бездуховність виконавця веде до бездуховності результату [2]. Одухотворення речей і є тим шляхом досконалого рішення проблем виховання.

Слід зауважити, що у сучасному урбанізованому житті, етнічний дизайн призводить до органічної єдності людини, предметного середовища, природи, традицій тощо. У дизайні вирішеному в етностилі немає місця штучним матеріалам. Використовуються виключно натуральні, природні, екологічно чисті. Для одягу наприклад це: лляні, бавовняні, вовняні тканини, можливо з етнічним декором; шкіра, хутро, дерево, ріг, глина тощо – в аксесуарах. Найчастіше саме матеріал, з якого виготовлено виріб або аксесуар, декор (розпис тканин, орнамент) чи стилізація конструктивних особливостей першоджерела є достатніми для того, щоб назвати твір етнічним.

Висновки... Кожен етнос (народ), як вид стійкого соціального угруповання людей, що історично виник у певних територіальних межах, володіє тією індивідуальною рисою, властивою саме йому і ніякому іншому народу; тією індивідуальністю, яка, пройшовши крізь тисячоліття шляхом стилізації та оновлення, залишається неповторною „родзинкою”, властивою тільки для певної країни, регіону чи селища. Вона створена, розвинена і збережена поколіннями людей і визначає етичні принципи народу. Етичні принципи – все те, що має постійну цінність для народної культури і, в той же час, є джерелом пізнання і стимулом до індивідуального і суспільного розвитку наступних поколінь. Знання про практичну реалізацію цих цінностей існують у багатьох культурах.

Етнодизайн, у системі освіти, на нашу думку, виступає як засіб естетичного розвитку особистості й, водночас, громадянського і патріотичного виховання. Слід зауважити, що кожна

нація має свої психологічні і культурні особливості, які повинні враховуватися у суспільних проєктах різного плану, у тому числі й освітніх. Кризовий стан, в якому знаходиться сьогодні не тільки наше суспільство, робить особливо значущим вирішення проблем наступності та передачі накопиченого традиційного культурного досвіду саме через систему освіти.

Список використаних джерел і літератури:

1. Грищенко В. Людина і культура : навч. посібник для учнів ст. класів серед. загальноосвіт. закл. / Валентина Грищенко. – К. : Либідь, 2000. – 368 с.
2. Гарин Н. П. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ethnobs.ru/other/263/_aview_b18657
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>
4. Этнодизайн – искусство сложное, но интересное [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.comfort-house.ru/articles/2006/11/15/entodesign.html>
5. Криволапов М. Дизайн і технології в системі неперервної освіти / М. Криволапов, В. Мадзігон // Пластичне мистецтво. – 2002. – № 1. – С. 31–33.
6. Наш час – глобалізація і антиглобалізація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://terepishchy.com/nash-chas-hlobalizatsiya-i-antyhlobalizatsiya/>
7. Радько С. Про народне мистецтво / Сергій Радько // Народне мистецтво. – 2007. – № 3–4. – С. 52–53.

Анотація

Л.А.Корницька

Воспитательный потенциал этнодизайна в процессе профессиональной подготовки будущих инженеров-педагогов швейного профиля

В статье рассматриваются пути совершенствования системы профессиональной подготовки будущих инженеров-педагогов швейного профиля и воспитания студенческой молодежи на основе национальной культуры и дизайна в процессе учебной деятельности.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, студент, воспитание, искусство, дизайн, народное искусство, этнодизайн, культура, инженеры-педагоги швейного профиля

Summary

L.A.Kornits'ka

Educational Potential of eEthnological Design in the Process of Training of the Future Engineers-Teachers of Sewing Profile

The article studies the ways to improve the system of professional training of the future engineers-teachers of sewing profile and teaching students on the basis of national culture and design in the process of educational activity.

Key words: professional training, student, education, art, design, folk art, ethnological design, culture, engineers-teachers of sewing profile.

Дата надходження статті: „8” вересня 2012 р.

УДК 371.78-056.47(045)

К.Л.КРУТІЙ,

*доктор педагогічних наук, професор
(м.Ялта АР Крим);*

Л.В.ЗДАНЕВИЧ,

*кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Хмельницький)*

Дезадаптаційні феномени як причина та наслідок порушення психічного і психологічного здоров'я дитини

У статті подано аналіз дефініцій, що найбільш часто використовуються в суміжних науках – психології, педагогіці та медицині. Визначено зміст понять, запропоновано авторські підходи до розмежування понять і критеріїв.

Ключові слова: дезадаптація, здоров'я, психічне здоров'я, психологічне здоров'я.

Постановка проблеми у загальному вигляді... У педагогічній, психологічній і медичній науках існує безліч понять, що дають можливість оцінити функції організму людини на всіх рівнях його організації, особливості розвитку особистості, специфіку її внутрішніх станів та адаптаційних (дезадаптаційних) процесів. Дезадаптація – це порушення адаптації, пристосування організму до постійно мінливих умов зовнішнього чи внутрішнього середовища; стан динамічної невідповідності між живим організмом і зовнішнім середовищем, що призводить до порушення фізіологічного функціонування, зміни форм поведінки, розвитку патологічних процесів або повна невідповідність між організмом і зовнішніми умовами його існування